

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna peti-vrsta: 8 kr. če se tiska enkrat, 12 kr. če se tiska dvakrat, 15 če se tiska trikrat.

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu (administracija) in ekspedicijska na mestnem trgu h. št. 9, II. nadstropje.

Vredništvo je na mestnem trgu h. št. 9, v II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . .	15 gl. — kr
Za pol leta . . .	8 " — "
Za četrt leta . . .	4 " — "
Za en mesec . . .	1 " 40 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . .	13 gl. — kr
Za pol leta . . .	6 " 50 "
Za četrt leta . . .	3 " 30 "
Za en mesec . . .	1 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gl. več na leto.

Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 1/26 popoldne.

Dunaj žaluje?

Poročali smo že dvakrat o velikih slavnostih, ki so se vršile za dvestoletnico slavne zmage krščanskega orožja čez turškega sovražnika ter o teta Dunaja in krščanske omike za Evropo. Sodelovali so takrat cerkveni in državni predstojniki vzajemno; veselili so se takrat ter obhajali tudi zdaj dvestoletnico cerkveni in državni predstojniki zopet vzajemno, kakor smo videli. Veselilo bi se bilo rado tudi ljudstvo, a ni se mu dovolilo; slavno mestno predstojništvo z mestnim zborom so rekli: Kako se bote veselili, ko „Dunaj žaluje!“ In kako bi Dunaj ne žaloval, ker v njegovi sredini se je vgnjezdila „česka šola“; ker vodstvo železnic hočejo drugam prestaviti, ker . . . ker . . . ker . . . Pa pogledimo rajše še drugo — tamno stran dunajske dvestoletnice.

Slovesnost na Dunaji pri vlaganju sklepnega kamna v mestno hišo so sklenili s slavnostnim obedom 13. t. m.; prišlo je 600 povabljenih, a ministrov ni bilo, tudi vojaški dostojanstveniki niso prišli! Ljudske veselice niso dovolili na Dunaji, rekoč: „na Dunaji vse žaluje“, k slavnostim je pa vendar ljudstvo hitelo od vseh krajev, ljudstvo se je radovalo, zelo radovalo, tedaj nemško-liberalna stranka je vendar-le zmagala? — Napitnice pri banketu so bile le oficijelne, ministerstva drug ni napadel, kakor poslanec Suess, ki je znan iz državnega zbora, kjer je pridno obiral ministre. Dr. Suess je napil županu v Rimu, vojvodi Torlonija, ki je izmed konservativnih aristokratov prvi zapustil papežovo stranko in je postal župan v Rimu. Dr. Suess je nekako tako-le govoril: Vojvoda Torlonijanski je prišel kot rimski meščan k meščanskemu prazniku. Naučili smo se mnogo, videli smo, kako se je

Laško združilo in premagano bilo okrajništvo. Potrebi, da je v državi glavno mesto, upognile so se ponosne Benedke, upognila se je Genova, ki po morji gospoduje, uklonilo se je mesto Medicejev in cveteči Neapolj. Vsa ta slavna mesta so spoznala brez zavisti, da je slava Rima slava vsi državi. Italija nas je učila državne edinosti, in načela, s katerimi se države vstanové, so ista, s katerimi se vzdržujejo. Bili smo si nasprotniki, danes pa položimo skupaj vene na grob padlih bratov; danes smo prijatelji. Državniki ob Donavi, Spree in Tiberi zaslužijo največjo zahvalo ljudstva, ker so vtrdili mir. Uklanjamo se velikosti Rima in se Rimu zahvaljujmo, da nam je poslal svojega prvega meščana.

Avstrijskemu rodoljubu se tedaj srce topi v ljubezni do bratov, ki gledajo s poželjivim očesom v Trst in na Trentino. Naj mu bode ta radost za njegovo osebo, a mi ne moremo biti tako hladnokrvni in mirni, kedar govornik primerja Rim Dunaju, in Avstrijo Italiji. Taka misel se rodi le v glavi tistega, ki pohvali vse, kar rodi revolucija.

Kako more vendar primeriti Dunaj, ki je zgodovinsko glavno mesto avstrijske države stoletja pošteno pridobljeno, brez rop in prelijanja krvi, z Rimom, ki je bilo vzeto prav roparsko pravemu gospodarju, ki še živi, ki vedno ugovarja in svoje posestvo nazaj tirja. Kako more primeriti Avstrijo, ki je nastala po pravni poti, z Italijo, ki je bila skrpana z zvižajo in silo, z lažjo in hinavščino. Mlade laške vlade more se veseliti le tisti, ki se veseli vsega, kar Cerkev škoduje. Sicer pa je treba premisliti, da je Florenca, lepa, bogata Florenca prišla na boben, Benedke se starajo in venejo, Neapolj zdihuje pod butaro hudih davkov, ali mar kaj takega želi Suess avstrijskim deželnim mestom,

zato da bi se Dunaj povzdignil in postal mogočen, velik in bogat? Fakijski liberalci na Dunaji nas ne bodo nikdar prepričali, da bode Avstrija tačas mogočna in slavna, kedar bode Dunaj velik in bogat in da je blagor Dunaja tudi blagor deželam, kajti prav nasprotno je resnično; kedar bodo dežele močne in bogate, takrat bode tudi Dunaj trdno stal, kolikor revnije in slabije bodo dežele, toliko večji bo tudi propad Dunaja.

Kako pa na Dunaji pri takih slavnih prilikah ne morejo zatajiti svojih liberalnih nazorov, ki naravnost resnici v lice bijejo, nam kaže tudi govor dunajskega župana pri slavnosti na Golovci (Kahlenberg) pri Dunaji dne 11. t. m. Pri začetku svojega govora je omenil 30letne vojske, imenoval jo je boj za „versko prostost, in ko je bila vojska končana, je nastala jutranja svetloba prostega mišljenja in čutenje v najsvetejšem čuvstvu človeka“. Tridesetletna vojska je bila tedaj boj za versko prostost, in avstrijski cesarji, ki so vodili to vojsko, so zatirali versko svobodo in prostost, rešitelji verske svobode in prostosti so bili tedaj Švedje in poslednjič Francozje, ki so Nemčijo od Rajna do Visle, od vzhodnega morja do Donave razdevali in na zadnje lepe kose nemških dežel za-se obdržali. To je protestantsko stališče, a popolno lažljivo in nezgodovinsko. Katoličanje to reč drugače sodimo, ter mislimo, da ni bilo posebno umestno pri slovesnosti 12. septembra, ki nas tako živo spominja poglavarja katoliške Cerkve, krščanskega cesarja in krščanskih knezov, ki so v imenu svete vere bojevali se za sv. križ in ž njim tudi za krščansko omiko. Tak govor ni nič drugega kakor očitno zaničevanje papeža, Cerkve in cesarja. Tega dunajski župan ne more drugače storiti, kakor le iz gole nevednosti, ali pa iz gole hudobije.

Listek.

Opazke o sestavku

„Kranjske šole in Habsburžani, njihovi pospešitelji“.

Spisal J. Vrhovec.

(Dalje in konec.)

Na strani 37, 38 in 39 opisuje veleučeni gospod razvoj šolstva po Kranjskem za časa blage in za šolstvo jako vnete cesarice Marije Terezije, sklicevaje se na „Helferta, die österr. Volksschule“. Ker nimamo knjige pri roci, ne moremo soditi, kako so se viri uporabljali. Le to znamo, da je gola bedarija, kar piše gospod pisatelj o gimnaziji v Novomestu.

Ker so ga redovniki oskrbovali ter ga deloma še dandanes oskrbujejo, hotel je dati veleučeni gospod tudi tej šoli jedno breco. A pri tem je dal sam sebi najboljšo testimonium paupertatis. Slušajmo, kako modruje veleučeni zgodovinar:

„V večjih mestih nahajale so se trojne šole: trivijalne, kjer se je učilo le čitanje in pisanje, normalke in glavne šole, kjer se je učilo tudi nekoliko latinščine, poslednje nasvetovale so se mimo Ljubljane tudi v Kranji, Kamniku, Loki, Idriji, Novem mestu in Radovljici, ki pak naj ostanejo še trivijalne, dokler se ne preskrbje potrebni učitelji in potrebne knjige. — Vzdrževale so se šole s početka iz državne blagajnice, pozneje pak iz deželske in tako zvanega normalkega fonda, kamor je tekla zlasti imovina l. 1773 razpuščenega jezuitskega reda. Jezuitski kolegiji in jezuitske gimnazije uporabljale so se za ljudske šole, tako n. pr. v Novem mestu, kjer so imeli frančiškani od l. 1746 neko boro latinsko šolo, v kateri se je dijakom slaba latinščina s palico v glavo utepala. Bila je pribežališče vseh zaniknih, iz Ljubljane in Karloveca zapodenih dijakov.“ Memogrede bodi omenjeno, da smo tudi mi, čitaje spis, še le pri tem odstavku jeli dvomiti o objektivnosti in istinitosti razprave.

Čitamo prvič, čitamo drugič, — in glej! ni nam šlo v glavo, kako bi se „jezuitske gimnazije porabile za ljudske šole, tako n. pr. v Novomestu“, — kjer jezuiti nikoli niso. Šola pa, v kateri se je dijakom slaba latinščina s palico v glavo vtepala, ki je pribežališče vseh zaniknih, iz Ljubljane in Karloveca zapodenih dijakov — naj se razpusti, in grdeži naj se razkropé na vse strani sveta, od koder so se pritepli, — zdihnili smo! In lejte si no! jednako je mislil tudi vrloučeni zgodovinar. Na jeden in štirideseti strani — nekoliko vrstic pozneje — stoji črno na belem:

„Baš isti čas sprejela je država tudi gimnazije v svoje oskrbljevanje. Leta 1773 razpustil se je jezuitski red in se mu poduk v gimnaziji odvezel. Ker pak potrebnih svetovnih učiteljev ni bilo mogoče takoj dovelj dobiti, ostali so jezuiti še nekoliko let učitelji, novomeška slaba gimnazija pak se je odpravila in nadomestila z glavno šolo.“ Tako veleučeni g. profesor!

Naj si izvoli. Žalostno, da prežalostno je, da se kaj takega o taki priliki zamore zgoditi, in tedaj moramo tudi mi pritrditi pa iz resničnega stališča: „Dunaj žaluje“, žaluje pa tudi vsa poštena Avstrija.

Dunajski nadškof je rešil o ti priliki čast Dunaja, on je vernim kazal, od kod je prišla zmaga, komu se gre zahvaliti za osvobojenje Dunaja pred silo polomesca. Kdor pri vseh zgodbah, ki so se vršile od 14. julija do 12. septembra 1683, ne vidi Božje previdnosti, ta tudi nalašč zatiska oko, da ne vidi jasnega solnca o poldnevni svitlobi.

Politični pregled.

V Ljubljani, 18. sept.

Avstrijske dežele.

Naučni minister je določil, da *praški medicinci* lahko iz nemške na česko fakulteto prestopijo, ne da bi se bilo treba še enkrat vpisati. Dalje se lahko tisti rigorozni, ki so se na nemški univerzi pričeli, na česki nadaljujejo, in se tamkaj doktorska stopinja doseže. Ravno tisto velja za farmaceute.

Nj. Veličanstvo presvitli cesar odlikoval je *princa Aleksandra Hessenskega* ob priliki njegove petdesetletnice delovanja na polju časti in krvi s častniškim križcem za petdesetletno službovanje.

V ponedeljek popoldne peljali so se iz Dunaja na *Gorenje Štajarsko* na lov: Nj. Vel. presvitli cesar, španjski kralj Alfons, srbski kralj Milan in jako odlično in ogromno spremstvo. Konec tedna pričakujejo na cesarskem dvoru grške kraljeve družine, ki se bode tja iz Kodanja pripeljala.

Belgiška kraljica Henrijeta, mati naše cesarjevičine Štefanije, vrnila se je v nedeljo po več nego pettedenskem bivanju v Laksenburgu zopet v svojo domačijo v Bruselj, kamor je v ponedeljek ob polusedmih zvečer srečno dospela.

Cerkev obljube v Weinhausu pri *Dunaji* ali vreden sklep svečanosti dvestoletnice. — V nedeljo ob 10. uri so položili na „Türken-schanze“, kjer so se zmagonosno bojevali s Turkom, temeljni kamen za cerkev obljube, za katero je viši stavbeni svetovalec Schmidt načrt naredil. Slovesnost blagoslovljenja je opravljal dunajski nadškof in knez Celestin Ganglbauer. Prebivalci iz Weinhausu in sosednih okrajev so se skušali, slavnost poveličati na vso moč. Mnogo društev, navzoče so bile požarne straže petih krajev, društva veteranov i. dr. Praznično so bile opravljene vse ceste v Weinhaus-u. Ko je preč. knez in škof na prostoru cerkve-

nega zidanja sveto daritev opravil, šli so zbrani v župnijsko cerkev in potem so se razšli.

Cesarjevo gostovanje. V mali redutni dvorani c. k. dvornega poslojpa na Dunaji so imeli svitli cesar v soboto ob 8 zbrane ude komisije pri električni razstavi in mnogo drugih razstavljalcev, ktere so milostljivo nagovarjali ter se mudili v dvorani do 1/4 10. — Povabljeni so šli potem v veliko redutno dvorano, kjer je bil priredjen bogat obed. Slovesnost je trajala do 11. ure. Povabljenih je bilo 556 oseb. — Povabljeni so bili vsi viši civilni dostojanstveniki, pridvorno osebje Njih Veličanstva in prestolonaslednika in potem še: načelniki električne razstave, člani tujih komisij, člani vednostnih komisij in mnogo vnanjih in domačih razstavljalcev. — To je cesarjevo gostovanje.

Med drugimi razstavami imajo sedaj na Dunaji *grafično mednarodno razstavo*, v kateri se kažejo risarski izdelki oziroma napredek v ti stroki v novejših časih. V soboto 15. t. m. so presvitli cesar ob 12 otvorili to razstavo. Pri ti priliki je govoril predsednik te razstave grof Abensberg-Traun o koristi te vednostne stroke, rekoč, kar grafika predstavlja, ne more biti sijajno niti šarasto, črno in belo je vse, kar grafika kaže, a vendar je neizrekljive važnosti, ker to podučuje v malih črtah, kar dostikrat beseda ne more razjasniti, in tako razširja izobraženost in podpira druge vednosti. Svitle cesar so odgovorili, da jih veselijo, da morejo otvoriti razstavo in poznati napredek v ti stroki. Cesarju so se potem predstavili inostranski odposlanci, ktere so presvitli cesar prijazno nagovorili, in potem so prehodili in pregledali razstavo v prtiličji: avstrijsko, francosko, rusko, dansko, italijansko in nemško; potem v 1. nadstropji: belgijsko, holandsko in amerikkansko. Obhod je trajal poldrugo uro.

V zgodovinsko *razstavo*, ki je osnovana v spomin rešenja Dunaja pred turško silo, je prišlo v treh dneh 9438 oseb. V petek jo je obiskal tudi svitli nadvojvoda Rajner in nadvojvodinja Marija. Grof Hans Vilček je podaril razstavi sliko dr. Grunerja, rektorja dunajskemu vsučelišču l. 1683. Tako po jedni strani vse dela na to, da bi Dunaj ne pozabil l. 1683.

Češka učilnica na Dunaji začne danes poduk. Znamenito je, da ni bilo nikogar blizu k slavnosti ne od deželnega in ne od okrajnega šolskega sveta. Morebiti gospodov zaradi tega ni bilo, ker društvo „Komensky“, ki je šolo osnovalo, za jedno z otvorno slavnostjo ni priredilo nobenega — banketa. Krščanski nauk podučeval bode duhoven iz reda redemptoristov. V prvem razredu še nimajo nemškega jezika med predmeti, vendar pa se bodo otrokom pri nazornem poučevanju nemška imena narekovala. Drugo leto pri otvorjenji družega razreda določile se bodo nemščini potrebne ure na teden.

Vodja Libiček je jako ganljivo povdarjal, da bode izročeno mu deco na podlagi milega maternega jezika za poštene in spretnne člane človeštva vzgojeval.

Srbski kralj Milan pripeljal se je v nedeljo ob 9. uri 40 minut popoldne iz Gleichenberga na Dunaj, ter se je ob 12. uri v polkovniški uniformi podeljenega mu slovenskega 97. pešpolka k cesarju peljal, da se mu za skazano odlikovanje zahvali.

Najsrečnejši časi *španjskega kralja Alfonza* so bili tisti, ko je v dunajskem Terezijanišči živel, kakor se je o priliki svojega obiskanja v tem zavodu sam izrazil. Da, da, tudi kronanim glavam se ne posipajo povsod rožice.

Iz Linca, 17. septembra. Danes se je začel deželni zbor. Deželni glavar je našteval točke programa in predloge, ki čakajo deželnega zbora. Želi, da bi se razna vprašanja, ki se tičejo narodnosti, družin in gospodarstva, srečno rešila, blagor vse države je tudi blagor posameznim deželam. C. kr. namestnik baron Weber je pozdravil poslance in je naznanil, da je grof Saint-Julien na svojo prošnjo oprosteno časti namestnika deželnega glavarja in na njegovo mesto je bil imenovan dekan Griemberger. Deželni glavar se spominja umrlega poslanca Göllericha. Poslanec dr. Edelbacher je storil slovesno obljubo. Potem se je zbor ustanovil. Prihodnja seja jutro.

Iz Bregence, 17. septembra. Deželni zbor je bil zatvorjen z živio-klicem na presvitlega cesarja.

17. t. m. je zboroval tudi deželni zbor v *Celovci* in v *Lroovem*.

Zagreb, 17. septembra. Agitator Kemič in drugi so pod ključem. Upor po nekdanji vojaški Krapini pojema. V Zagrebu najlepši red, v ponedeljek se prične gledišče, kavarne in gostilne se bodo ponoči zopet odprle.

Izvoz iz *Ogerske čez Reko* je sedaj zelo živahen. Dan na dan prihaja les, moka, rips, ječmen, ki se po tem izvažuje po morji. Posebno pa se veliko ječmena speča. Ker je ta ječmen namenjen po večem za Angleško, je to nekaj nenavadnega, da se ne pošilja ječmen iz Ogerske po reki Labi na Angleško, ker za kraje unstran Donave bi bilo to bliže, kakor pa pot preko Reke.

„Mi nimamo kralja, temveč cesarja“, je nekaj izvoljeno ljudstvo kričalo, nekako enako le iz boljšega namena kričijo zdaj priprosti *bivši graničarji*. „Kaj nam treba kralja, mi imamo cesarja, in kdo se je podstopil ljubljene našega Franja Josipa za kralja degradirati? Kaj nam treba te madjarske zahteve, orla nam pustite, pod čegar peruti smo se mi bojevali in se naši otroci vojskujejo.“ Ker je slučajno še po vseh tablah, kjer je na jedni strani ogerski državni grb, na drugi cesarski

Hoteč vedeti, kje je to novico dobil g. pisatelj, pogledamo na citat, tam stoji: Novom. gimn. program l. 1868. Za Boga svetega, če ima pisatelj pri roki program, v kojem je posneta kronika Novom. gimnazije od l. 1746 do 1868, kako je zamogel napisati toliko bedarijo! Morda je mislil: „Kazen mora priti nad šolo, kjer se vzgojujejo le potepuhi ter zginiti iz zemlje, češ, saj ni vredna, da jo obsevajo dobrodolni žarki solnčni; naj se spremeni v ljudsko šolo, kjer se ne čitajo Ovidove metamorfoze.“

In res na 27. strani gimn. programa l. 1868 stoji pri letnici 1777: „Von 1777 bis 1819 bestand das hiesige Gymnasium nur aus fünf Classen, diese hießen: II. und I. Humanitäts - Classe, Syntaxis, Grammaticae, Principium.“ Hm! misli si veleučeni g. zgodovinar, idimo jedno vrstico naprej, kajti to diši še nekako po gimnaziji, saj se nam bode verjelo, kar le napišemo. „1778, am 26. Mai, wurde auf ausdrücklichen Wunsch der Kaiserin Maria Theresia mit grosser Feierlichkeit im Gymnasialgebäude mit zwei Lehrern, den hochwür-

digen P. P. Eberhard Bučar und Gottfried Žnidaršič, die Hauptschule ohne angewiesene Remuneration eröffnet“, slov naslednje vrstice. Naj se čudi svet, novomeška slaba gimnazija spremenila se je čez noč v dvorazredno ljudsko šolo ter dosegla svojo zaslužno kazen. Radovedno smo čitali dalje, da zremo, kedaj in kako se je ljudska šola zopet prerodila v gimnazijo; kajti factum je, da eksistira. In res jo na 45. strani zopet oživi. „Gimnazij“, čita se ondi, „je imela (za časa Francozov l. 1810) Kranjska pet: v Ljubljani, Kranji, Novem mestu, Postonji in Idriji in en licej v Ljubljani“. Način in čas prerojenja nam seveda g. pisatelj zamolči. Neko prerojenje pa omenja na naslednji strani, pišoč: „Ob enem uredila se je Novomeška gimnazija proti pogoju, da so ji učitelji frančiškani. Če bi pak ta red ne imel dovolj za poduk sposobnih članov, pridržé naj se le gramatikalni razredi. Vrh tega je Franc I. povdarjal še, naj ta gimnazija šolskemu fondu kolikor največ prizanaša.“ Kaj prav za prav s temi besedami g. pisatelj povedati hoče, nam je nejasno; saj

so ji bili i tako i tako frančiškani učitelji. Da bode znal blagovoljni čitatelj tolikanj bolje oceniti resnicoljubje in objektivnost omenjenega spisa (kajti ne moremo si misliti, da bi bil to iz nevednosti napisal g. pisatelj), hočemo podati kratko, istinito zgodovino. — Ker je bilo Novomesto zaradi raznih nezdod silno ubožalo, mislili so mestni očetje na razne pripomočke, da bi se mestu vsaj nekaj dohodkov naklonilo. Kranjski vicedom grof Arzon nasvetuje leta 1744, naj ustanové šestrazredno gimnazijo. S tem bi se meščanom vsaj toliko pomagalo, da bi ne bilo treba lastnih otrok v inostranskih mestih odgojevati za dragi denar; revni meščanji si pa tudi nekoliko opomorejo, ker jim bode prilika, da jemljó inostranske dijake na hrano in stanovanje. Svét je bil po volji mestnim očetom. Tudi gledé stroškov niso bili v zadregi; kajti mestni očetje so kar na stotine obljubili. Zna se, da niso bili tako radodarni, ko je bilo treba šteti. Frančiškanski red je obljubil oskrbovati šole, če mu zakaže cesarica Marija Terezija, in mesto sezida pripravno poslopje. Zatega del se obrnejo

orel, graničarji samolastno table preobračajo in orla razobešajo.

Schönerer, zwettelski državni poslanec, napravil je ob priliki shoda nemško-liberalcev (po domače židov) v severnih nemških Čedah strašansko zmešnjavo med nemško-liberalci in — semiti (židi). On sam prisega na nemško-liberalni evangelij in po tej strani jim je vrlo drag in mil apostelj, zraven tega pa pri vsaki priliki po židovih udriha, kar mu le moči pripuščajo, in zaradi tega ga zopet ne marajo. On je toraj tukaj „medium“, ki bi ga nemško-liberalci, kateri so Čehe v prusko in avstrijsko vpravno polovico razdeliti hoteli, — za jedno ljubiti in sovražiti morali. In nemško židovski list „Reichenberger Zeitung“ naravnost kriči: „hin'aus mit Schönerer“, drug nemško-liberalen list „Abwehr“ ga pa zopet brani, kolikor le predali dopuščajo. Preden je Bog starorimsko cesarstvo pogubil, ga je razdvojil, ravno tako se je Bizantincem godilo, in nemška-liberalna stranka zdi se nam tukaj „tretja v zvezi“.

Vnanje države.

Srbski radikalni organ „Samouprava“ gledé bodočih volitev na ves glas upor proglašá in svoje verne hujska. „Samouprava“ zahteva, naj se ljudstvo proti vladi spré, občinska zastopništva, ktera niso iz samih radikalnih elementov sestavljena, imajo se odmah odstaviti in županom pečati pobrati. Ako bi prišli vojaki, se tudi teh ni potreba bati, in ako ne gre drugače, naj se orožja poslužijo. Na Srbskem se že dolgo kuha, lahko mogoče, da bode kipeti začelo. Kaj pa mislijo radikali s tem doseči? Kdo ve? Dosegli gotovo nič drugega ne bodo, kakor nesrečo in propad.

Bolgarska dobila bo novo ustavo nalašč za one odnošaje prestrojeno. Najvišja oblast bode v kneževih in vladinih najvišjih krogih ostala, ljudstvo pa dobi nekako samoupravo ter se tako polagoma korak za korakom do onega položaja pripelje, ki ga dandanes drugi narodi zavzemajo.

Iz Sofije, 16. septembra. Danes je bila otvorjena izredna sesija „sobranja“. V prestolnem govoru hvali knez rodoljubje poslancev, ter pravi, da so poklicani, da preskušajo pogodbe zastran železnic in povračila stroškov Rusom, ter sklene rekoč, da mu bode zmirom edini smoter le ta, da vtrdi moč in nezavisnost Bolgarske.

Bismarkov organ „Nord. Allg. Ztg.“ zdi se nam kakor ladija brez vetra, ki po mirnem morji vse križem poskuša in si tako dalje pomaga. Ni še dolgo, da je spustila preko meje na Francosko ojstro strele, ki so po francoskih, ruskih in tudi naših novinah toliko vriša napravile, da govoril je celi svet o tistem ojštem članku; dandanes pa zopet na vse moči svetu

ne more zadosti zatrditi, kako je Nemčija miroljubna, da ona na kako slučajno vojsko z Rusijo ali Francosko še ne misli ne, in da je vseh spletek edino le angleška „Times“ kriva, ki Francoske dan na dan proti Nemčiji hujska. Francosov pač ne bo treba hujskati, kajti ob svojem času bodo sami vedeli, kaj jim je storiti.

V **Monakovo** prišel je kardinal Howard in se bo tam mudil dalj časa. Obiskal ga je tamošnji papežev poslanec, nadškof, francoski in angleški pooblaščenec.

Nemška vojska se je na iztočni pruski meji in brodovje v iztočnem morji po lastnem cesarjevem ukazu pomnožilo. Nemci se bojé, da bi jim Rusi ne obkolili iztočnih luk in so iz tega namena največje oklepnice tjekaj iz severnega morja prestavili.

Laška vlada bode še letos pričela železnico „Verona-Bologna“ graditi, ki bo progó Inomost-Rim zdatno okrajšala.

„Republique Française“ pravi, da je nadvlada **Kitajske** nad Anamom in Koreo le častivna (dekorativna). Kitajsko bi se ne bilo upalo kaj početi, ko bi ga ne bili drugi na to napeljali. Dosihmal se je Evropa proti Kitajskemu držala le jedne poti, sedaj pa misli Kitajsko, da si je Evropa v laseh, in s tem se hoče okoristiti, da bi evropski civilizaciji in kupčiji še večje zapreke stavilo, kakor dosihmal, in bi zopet pridobilo tal, ktera sta mu Francoski in Anglež s težavo vzela. — Anglija baje, pravi „R. Fr.“, vvideva svojo pomoto; Francosko pa nikakor ne more privoliti v to, da bi se za vsako podvzetje, ktero se vrši na vzhodu Azije, poprej moglo prašati za dovoljenje pri Kitajcih.

Pariz, 17. septembra. Minister vnanjih zadev Challemeil-Lacour odšel je za nekaj dni na počitek. Zastopal ga bode Jules Ferry, ministerski predsednik.

Na Francoskem nimajo skrbi le zaradi vzhodne Azije, stroškovnik, ta je, ki vsem državnim gospodarjem daje mnogo misliti. Tako je bivši denarstveni minister Mathieu-Bodet začel premišljevat, kaj bode z budgetom leta 1884. Državi, pravi se, letos mnogo denarja primanjkuje, kaj bode pa še le prihodnje leto. Izdalo se je letos povsod več, kakor je bilo nastavljenega, a ni prišlo tega, česar smo se nadjali. Na indirekten davek hudo pritiska obrt, poljedelstvo in trgovina, a tudi direktnih davkov čedalje manj prihaja. Treba bode vzeti na posodo 520 milijonov, da se bode poravnalo, kar manjka pri rednem (navadnem) stroškovniku in da se pokrijejo izdajki izvanrednega. Potrebno bi bilo, da bi budgetna komisija stroške naravnala s prihodki, da bi se ne potrošilo više, kakor prihaja, tedaj naj bi pristigla stroškovnik, ki je narastel na 3 milijarde in 200 milijonov. Od leta 1878 so stroški po-

skočili za 100 milijonov. Ni mogoče, da bi šlo to tako naprej, ker se prihodki ravno nasprotno manjšajo.

Španjski poročnik v Parizu, vojvoda Fernan Nunez, je hotel odstopiti, ker dolžili so ga, da je vedel za zaroto Zorille, a ni tega naznanil o pravem času. A kabinet ni sprejel njegove ostavke, a sprejeta je bila prošnja tajnika v ministerskem predsedništvu de Rute, ki je to vest raztrosil.

Španjski kralj zapustil bode v sredo 19. t. m. Dunaj, ter se po zapadni železnici v Homburg k nemškimi vojaškimi vajam peljal. Od tamkaj se po končanih vajah Alfonzo v Bruselj popelje in belgiško kraljevo družino obišče. Iz Bruselja podal se bo v Pariz, kjer se nekaj časa pri grofu Pariškem pomudi.

Kakor znano, so Belgijci odpravili **afri-kansko ekspedicijo** pod vodstvom slovečega popotovalca Stanleya proti največi afrikanski reki Kongo. Ekspedicija ima sedaj tamkaj mnogo sitnosti in se ji je z marsikako nepriležnostjo bojevati potreba. Zdravja tudi ni zaželjenega in ni še davno tega, kar je kapitan parnika Heron umrl vsled nevgodnega ozračja. Francoski misijonar in podporočnik ekspedicije poginila sta na reki Hvago, ker se je barka razbila. Podporočnik je bil še le 25 let star.

Nova kraljica na **Madagaskaru** imenuje se Ranavalona III. Ko je ranjca kraljica že na smrtni postelji ležala, poklicala je nekega dne zjutraj, ko je ravno dan napočil, k sebi dvajsetletno ženko, kateri je roke na glavo položila ter jo tako za svojo naslednico imenovala z opominom, naj le vedno na Boga zaupa. Mlada gospa imenovala se je dotlej Rajafindrahety in je nečakinja kralja Andrianampoinimerina, kateri je leta 1810 umrl. Pred nekako štirimi leti poročila se je z nečakom ranjeje kraljice, in ga že letos na 7. dan meseca maja zgubila. Ko bi se to ne bilo zgodilo, Bog, če bi se bilo prestolnasledništvo na Madagaskarji tako lahko zvršilo, kakor se je, kajti prvi minister bi ne bil nikdar dovolil, da bi bila omožena ženska prestol zasedla, ker ima on državne vajeti v rokah, tako pa se menda sam s kraljico poročiti meni.

Izvirni dopisi.

Iz ljubljanske okolice, 17. septembra. Karanje v nekem slovenskem listu pripomoglo je, da so se znamenja pod Ljubljano ob cestah, ktera so bila res jako zapuščena, zopet spremenila v pravi lišp, kajti ne samo, da bi se bila stara znamenja popravila, tudi eno novo smo pri tej priliki pridobili, namreč na spod-

mestni očetje l. 1745 do cesarice, naj jim dovoli šole. (Prošnja je natisnjena v gimn. programu l. 1855.) Cesarica je poslala prošnjo vicedomu, naj poroča o tej zadevi. Vicedom je pa odbil prošnjo, ker je hotelo mesto vzdrževati šole s tem, da povikša mitnino na mostu. V drugi prošnji so obljubili mestni očetje l. 1746 vzdrževati gimnazijo iz mestnih dohodkov. Na to je privolila Marija Terezija v 16. dan aprila 1746 l. šestrazredno gimnazijo s pogoji, da prevzemó poduk frančiškani, mesto pa sezida na lastne stroške šolsko poslopje poleg samostana, ter redovnikom odrajuje na leto nekako remuneracijo. V 27. dan avgusta l. 1746 se je sklenila šest točk obsegajoča pogodba z mestom in redom, koju je potrdil v 17. dan septembra l. 1746 kranjski vicedom grof Henrik Arzon. — V 3. dan meseca novembra onega leta se je pričelo prvo šolsko leto s slovesno sv. mašo, ktere so se vdeležili učitelji in mestno zastopstvo. Učencev je brojila gimnazija prvo leto 66, in sicer v šestem razredu štiri, v petem osem, v četrtem najmanj, v tretjem štiri, v drugem devet in v prvem razredu trideset. Naslednje leto je imela

gimnazija vže 96 učencev na veliko veselje meščanov, če tudi prvo leto ni bilo v 6. in 5. razredu nobenega domačega, v 4. le dva, v 3. razredu štiri in v 1. devet domačih učencev. Vzrok temu je bila skoraj gotovo revščina meščanov, ki niso zamogli pošiljati svojih sinov v druga mesta, da bi si bili prisvojili potrebnih znanosti za sprejem v više šole. V poznejših letih je bila dobra petina učencev domačinov. (Gimn. program l. 1868.)

Da bi gimnazija dobivala dovolj učencev, otvoril grof Janez Nep. pl. Edling v 26. dan maja l. 1778 slovesno tako zvano glavno šolo v gimnazijskem poslopju na željo blage cesarice Marije Terezije. (Hoff, Gemälde von Krain II. 59.) Leta 1785 se nahajajo že trije razredi. Poduk je izročila cesarica frančiškankom, ki še dandanes to šolo, kakor se čuje, v splošno zadovoljnost oskrbujejo. Gotovo se jim do sedaj še niti sanjalo ni, da je ta ljudska šola v starih časih bila gimnazija, kakor je izumel g. pisatelj.

Od pričetka do leta 1776 je brojila gimnazija brez kakega pretrganja šest razredov. Zvali so se: retorika, poezija, sintaksa, gramatika, princip in parva. Od leta 1777 do

leta 1819 je brojila gimnazija le pet razredov. Le za časa Francosov je imela po dva ali tri razrede. Za tega časa se je podučevala tudi francoščina kot obligaten predmet. Od leta 1820 do 1853 je imela vedno po šest razredov. Leta 1854 pa se je na prizadevanje ljubljanskega knezoškofa Antona Alojzija Wolfa spremenila v višjo gimnazijo z 8 razredi. (N. gimn. prog. 1855. 15—18.)

Iz navedenega se čitatelj sam lahko prepriča, kako samovoljno in neumno je pisatelj uporabljal vire. Ako bi bil spis ostal tam, kjer je bil tiskan, bili bi molčali, ker bi bil i tako le redkemu prišel v roke. Ker ga je pa pričel ponatiskovati „Učiteljski Tovariš“, kot „jako zanimiv spis“, ter tako prišel v roke manj izkušnim, ki lahko za istino vzemó vse, bili smo prisiljeni pojasniti ga. Jako čudno je, da si je pisatelj tako malo k sreči vzel nauk, kojega mu je dal „Kres“ 1882 str. 435 in nasl. Da nismo preobširni, hočemo zaključiti ta sestavek, posluževaje se pisateljeve logike, — ktere pa ne odobrujemo, — tako-le: Ker smo dokazali neobjektivnost in neistinitost za navedene šole, tudi drugo nima veliko historične veljave.“ F.

njih Poljanah, kterege je blagodušno gospod Predovič postavil. Hvala mu!

Tudi pri nas v Štepanji vasi ali pri Božjem grobu so letos veliko pri cerkvi popravili, bil je pa tudi že skrajni čas za to. Cerkev je vsa popravljena in zvonika streha čisto nova. Pri tem nevarnem delu sta se tesarski mojster g. Fr. Pust in kleparski mojster g. Sr. Noll prav dobro izkazala, da taka dela razumeta ter jih dobro izvršita; zatoraj ju vsestransko priporočati moremo; tudi sta domačina in za tako težavno, posebno kleparsko delo v ceni jako nizka, in le nadzorstvu teh dveh mojstrov in ključarjev se je zahvaliti, da se je delo res mojstersko in tako vršilo, da se, hvala Bogu! ni najmanjša nesreča pripetila. Okoličan.

Domače novice.

(Duhovske spremembe v ljubljanski škofiji.) G. Rožič Alojzij dobí faro Krašnje.

(Kranjsko obrtno društvo) napravi 22. t. m. zvečer v hotelu „Evropa“ banket na čast svojemu odlikovanemu predsedniku g. Kleinu.

(Obsodba.) Iz današnje „Laibacherice“ zvemo, da je zadnjič zaplenjenega „Slovenca“ c. kr. deželna sodnija obsodila zavoljo kalenja javnega reda in miru (§ 302 k. p.) k uničenju zaseženih listov.

(V Polji blizu Ljubljane) bo de se obhajala 14., 15. in 16. vinotoka stoletnica obstanke in vstanovljenja fare. Obhajala se bo de s tridnevnic in pridigami. Kaj natančnije od tega pozneje.

(Sodba Korošca o Ljubljani.) Te dni je bil v Ljubljani koroški duhovnik in ko je odšel zopet na svoj dom nazaj, pisal je tukajšnjemu prijatelju pismo, ktero nam je ta blagovoljno prepustil, da ga priobčimo, ako se nam zdi. Bodí toraj priobčeno, ker je v njem izrečena sodba na čast mestu in deželi. Pismo se glasi:

„Dragi prijatelj! Ne morem si kaj, da bi Ti ne popisal vtisa, ki ga je naredila Ljubljana na me. Prav tožilo se mi je, ko sem stopil na voz, da zopet zapustim Kranjsko in se popeljem na Koroško. Moj mili materni jezik, ki sem ga povsod tako čisto govoriti slišal, milo slovensko petje z navdušenimi „živio“-klici v sredo zvečer (pred deželnim predsednikom o seranadi), prijaznost prebivalcev, pred vsem pa snažnost in krasna olepšava vseh cerkvá, veliko število dobredelnih zavodov itd., — vse to me je omamilo tako prijetno, da sem bil ves vnet za Ljubljano in za Kranjsko sploh. Ako bi ne imel očeta in matere, kar brž bi prosil za sprejetje v ljubljansko škofijo, ker tukaj na Koroškem se mi čedalje manj prilega in to iz vzrokov, ki Ti bodo dobro znani. Ko sem se peljal memo št. Vida ter na postaji slišal čudovito melankonično zvonjenje (najbrže je koga spremilo v večnost), sem bil kar ves ginjen, kajti takega zvonjenja tu na Koroškem nisem še nikjer slišal. . . . Kakor lahko sklepaš iz teh vrst, sem prišel iz svojega potovanja ves očaran domu, kjer je vse drugače, pa kako?“

Pismo to je pisano nemški, ker razmere na Koroškem so tako žalostne, da še duhovnov, vzlasti starejih, le malokteri dobro slovenski pisati zna, če je prav rojen Slovenec.

Razne reči.

— Iz Celja, 17. sept. Danes je umrl tukaj general baron de Treaux (de Trò).

Njegovo truplo se prepelje v sredo na Gorenjsko. Pokojnik je v zlahti z baron Zojzovo rodovino.

— Celjska „Wahterca“ naznanja, da je služba farnega organista v Celji razpisana do 15. oktobra.

— V celjski jetnišnici imajo blizu 30 „upornikov“, kateri so v Halozah pomagali hrvaškim ustašem židove nadlegovati.

— Iz Zagreba se nam piše, da večina krvavih poročil iz Hrvaške je silno pretirana. Povsod je že dva dni popolnoma mirno. Neresnična poročila se iz golega sovraštva do Hrvatov po brezvestnih korespondentih med svet trosijo.

— Goriški „Eco“ pripoveduje, da je bila v nedeljo po Malem Šmarnu v Tržiči (Monfalcone) veselica, ktere se je prav mnogo ljudstva vdeležilo. Blagoslovila se je neka društvena zastava. Pri neki mizi sedi večja in najbolj glasna družina, in ima med seboj gospico, ki se Italija imenuje. Nekdo iz družbe vstane in gospici Italiji zdravico napije, na kar se ve da vsi unisono krepko: „eviva Italija“ zakriče. Pri drugi mizi ta krik začuvši, ga odmah z nasprotnimi „eviva l' Austria“ prepviti poskušajo. Na srečo so se kmalo spozrazumeli, sicer bi bile morda še celó batine pele. — Mi le toliko omenimo, da je velika bedarija, otrokom imena, kakor je ravno navedeno in vsa druga temu sorodna dajati, da je popolno nekrščansko, se ume samo po sebi.

— Slikar Matejko se je izrekel pri Sobieskega slavnosti, da podari svojo sedaj na Dunaji razpostavljeno sliko „Sobieski“ Vatikanu. Škof dunajski je papežu Matejkov dar vže naznanil.

— † Henrik Conscience. Kteri ljubljanski dijak, ki je licealno knjižnico pridno obiskal, se ne spominja priljubljenih novel Henrika Conscience, ki je uni teden v torek zvečer v Bruselji za večno oči zatisnil. Osoda tega nadarjenega pesnika in pisatelja je toliko zapletena, da se nam vredna zdi, da jo naši čitatelji zvedó. Rojen leta 1812 v Antverpnu od francoskega očeta in flamske matere, prejel je že z rojstvom toliko pesniške nadarjenosti, kakor do sedaj še noben flamski učitelj. 16 let star postal je podučitelj; čez dve leti popusti učiteljsko službo in v vojsko stopi, kjer je srečno do „sergeantmajorja“ (narednika) dospel. Šest let pozneje 1836 oklenil se je s celo dušo flamskega jezika in prvi roman „V čudovito leto“ napisal, kar je velikanski vtis napravilo. Kraljevi slikar priporočil ga je za neko manjšo službo pri vladi, kjer mu pa nepokojni duh zopet ni dal miru in obstanke. Literarna dela, dasi tudi izglednega značaja, mu vendar niso toliko donašala, kar je sproti potreboval, in sedaj je bil prisiljen stopiti v službo za vrtnarja. Prijatelj njegov, dvorni slikar mu je leta 1840 zopet službo tajnika pri akademiji v Antverpnu preskrbel. Leta 1866 prevzel je oskrbnišvo muzeja Wierz v Bruselji, kjer je do smrti ostal. Toliko talenta in tako pičo kruha!

— Z velikanskim topom, o kojem smo nedavno poročali, da so ga stvorili v Woolwichu, streljali so v Doveru po morji na tarčo. Ob 1. uri sprožili so prvokrat in velikansk dim dvignil se je in solnce zatemnil. Jek je po skalnem pobježji gromu enako odmeval. Smodnika so vzeli 225 funtov. Stresla se zemlja ni nič, le zračni pritisk je z okni zarožljaj. Drugi strel s 336 funti smodnika tiral je kroglo štiri milje daleč po morji. V svetilniku je zračni pritisk jedno šipo zdobil, ki se je na tisoč koscev razletela; po Doveru se je ljudem zdelo, kakor bi se zemlja tresla. Počilo je pa tako, da so ljudje v obližji omotični postajali. Še hujše je bilo pa pri tretjem strelu. Top je ležal vodoravno in 450 funtov smodnika, toraj polno mero, so vá-nj zbasali. Krogla je za pol milje vže nad vodo prišla in kakor besna riba po vodi dalje vršala. Po celem Doveru se je zemlja jako hudo potresla, šipe na svetilniku so šle na tisoč koscev, in ravno tako se je po mestu z okni godilo. Strokovnjaki so se o vspehu jako pohvalno izrazili.

— Na Angleškem je več kakor 20.000 ponarejenih soverenov (anglešk zlat denar po naši veljavi nekako 11 gld.) med ljudstvom v rabi. Ponarejevalci morajo mnogo kapitala na razpolaganje imeti, kajti v vsakem ponarejenem soverenu je 7½ mark pravega zlata, vrh tega so še jako na debelo pozlačeni, imajo ravno tist evenk kakor pravi, so ravno tako lično izdelani, barve ni razločiti, le — tehtnica jih ne potrdi — prelahki so.

Telegrami „Slovenca“.

Berolin, 17. sept. Da bi se nemški cesar sošel v Kielu z ruskim carom, o tem ni na merodajnem mestu nič znano.

Rim, 17. sept. Vatikan pritrnil je zadnjič sklenjeni pruski cerkveni postavi.

Eksekutivne dražbe.

21. septembra. 1. e. dzb. pos. Janez Zore iz Dvora 2615 gl. Vrhnika.

22. septembra. 3. e. dzb. Marija Logar iz Zgornje vasi. Logatec. — 3. e. dzb. Marija Marolt iz Podpoljan št. 3. Lašiče.

Dunajska borza.

17. septembra.

Papirna renta po 100 gld.	78 gl. 35 kr.
Sreberna	78 „ 70 „
4% avstr. zlata „ renta, davka prosta	99 „ 80 „
Papirna renta, davka prosta	93 „ — „
Ogerska zlata renta 6%	119 „ 10 „
„ „ „ 4%	87 „ 60 „
„ „ „ 5%	86 „ 10 „
Kreditne akeije	160 gld. 294 „ 60 „
Akeije anglo-avstr. banke	120 gld. 109 „ 70 „
„ avstr.-ogerske banke	835 „ — „
„ Länderbanke	104 „ 50 „
„ avst.-oger. Lloyda v Trstu	645 „ — „
„ državne železnice	322 „ — „
„ Tramway-društva velj. 170 gl.	232 „ 50 „
Prior. oblig. Elizabetine zap. železnice	102 „ 90 „
„ Ferdinandove sev.	104 „ 75 „
4% državne srečke iz l. 1854	250 gl. 120 „ — „
4% „ „ 1860	500 „ 133 „ — „
Državne srečke iz l. 1864	100 „ 167 „ 75 „
„ „ 1864	50 „ 166 „ 75 „
Kreditne srečke	100 „ 168 „ 75 „
Ljubljanske srečke	20 „ 23 „ — „
Rudolfove srečke	10 „ 20 „ 25 „
5% štajerske zemljišč. odvez. obligac.	104 „ — „
London	120 „ — „
Srebro	— „ — „
Ces. cekini	5 „ 67 „
Francoski napoleonid.	9 „ 49½ „
Nemške marke	58 „ 55 „

V Šempetru v farovži se dobi

50 veder starine

od leta 1879 in 50 veder l. 1880, in ravno tako tudi letošnjega belega in čistega vina po ugodni ceni. (1)

Franc
Krištof

leskeči lak za parket.

Ta najboljša vseh do sedaj znanih sestav nič ne diši in se takoj trdo posuši, ko se je namazala. Lésk je vstrajen, mokrota se ga ne prime in je brezpogojno dičnejši in dalje traja, kakor vsako drugo likanje. — Najbolj se čisla rumeno-rujavi leskeči lak, (kakor vsaka oljnata barva krijoč) in pa čisti leskeči lak brez barvila.

Franc Krištof

v Berolinu in Pragi,

(2) izumnik in edini fabrikant pravega leskečega laka za parket.

Zaloga v Ljubljani pri Adolfu Hauptmannu.

Tisk „Katoliške tiskarne“ v Ljubljani.